

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Л.В. Задорожна-Княгницька
(підпис) (ініціали, прізвище)

«28» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НДПП 1.2.1. Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Початкова освіта
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 013 Початкова освіта
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація -----
(назва спеціалізації)

факультет іноземних мов, денне/заочне відділення
(назва факультету)

2020-2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» освітньо-професійної програми Початкова освіта, спеціальності 013 Початкова освіта. – 2020 р. – 16 с.

Розробники:

**Задорожна-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Хаджинова І.В., асистент кафедри педагогіки та освіти**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освіти

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри

(Задорожна-Княгницька Л.В.)

«28» серпня 2020 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	ОПП: Початкова освіта Спеціальність: <u>013 Початкова освіта</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <u>Есе, підготовка тез на конференцію</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 3		22 год.	20 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	10 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		53 год.	118 год.
		Індивідуальні завдання	
	1 год.	1 год.	
	Вид контролю: залік		

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 % / 60 %

для заочної форми навчання – 20% / 80%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів до виконання функціональних обов'язків вчителя початкових класів, вихователя; ознайомлення з основними компетентностями вчителя, особливостями професійно-педагогічної комунікації.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» є:

- формування ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності; формування системи теоретичних знань, необхідних для виконання функціональних обов'язків вчителя, вихователя;
- формування основ педагогічного мислення, здатності осмислювати і аналізувати педагогічну дійсність;
- формування відповідального, творчого ставлення до педагогічної діяльності.

Відповідно ОПП дисципліна «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» сприяє досягненню таких навчальних результатів:

Результати навчання	Шифр результату навчання
Знання психології та педагогіки, змісту й вимог Державного стандарту початкової освіти, теорії початкової освіти, методик та методів навчання та виховання молодших школярів, можливостей і умов їх застосування для підвищення ефективності освітнього процесу.	PH 1
Знання документів, які регламентують професійну поведінку вчителя, визначають деонтологічні принципи його педагогічної діяльності;	PH 2
Знання форм і методів науково-методичної роботи, основ організації наукового дослідження;	PH 5
Вміння аналізувати основні напрями реформування освіти в Україні; формулювати проблеми й оцінювати переваги і загрози проведення реформ початкової освіти;	PH 7
Вміння здійснювати аналіз власної викладацької діяльності та пізнавальної діяльності учнів, визначати показники якості знань та вмінь, рівня вихованості молодших школярів.	PH 13
Вміння проводити педагогічне дослідження, використовуючи	PH 15

теоретичні та емпіричні методи дослідження педагогічних явищ і процесів; коректно оформляти результати дослідної роботи.	
--	--

Відповідно ОПП дисципліна «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» як навчальна дисципліна забезпечує формування та розвиток таких компетентностей:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.
Загальні компетентності	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність діяти громадянські свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, вміти застосовувати основні принципи функціонування сучасного суспільства сталого розвитку та його соціальних інститутів в умовах ринкових відносин, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя. (КЗ-1) • Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел. (КЗ-2) • Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово. (КЗ-3) • Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя. (КЗ-4) • Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навичками публічного мовлення і аргументації (КЗ-5)
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<ul style="list-style-type: none"> • Соціально-психологічна. Здатність до застосування знань про особливості комунікативної діяльності учнів класу, взаємостосунки вчителя та учнів, закономірності педагогічного спілкування, соціальної ситуації, ситуацій міжособистісної взаємодії; вміння застосовувати ці знання у моделюванні освітнього процесу в початковій школі. (КП-11) • Психологічно-фасилітативна компетентність. Здатність до усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини; здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації. (КП-13).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Педагогіка як наука.

Тема 1. Педагогіка як наука і навчальна дисципліна.

Визначення педагогіки. Етапи розвитку педагогіки: донауковий, в рамках філософії, як самостійної науки. Предмет і завдання педагогіки.

Тема 2. Функції педагогічної науки.

Теоретична (опис, аналіз, узагальнення педагогічних явищ, діагностика та прогнозування), технологічна (проектування навчально-виховного процесу, перетворення, оцінка, рефлексія); аналітична, пояснювальна, прогностична, перетворююча.

Змістовий модуль 2. Категорійний апарат педагогіки.

Тема 1. Основні категорії педагогіки

Навчання, виховання, розвиток, освіта, особистість. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка загальна в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та навчальними дисциплінами.

Тема 2. Структура педагогічної науки.

Елементи логічної структури педагогічних знань: основи (базові знання), закони та закономірності, основні поняття, теорії, ідеї.

Змістовий модуль 3. Методологія педагогічної науки.

Тема 1. Методологія педагогіки.

Методи науково-педагогічних досліджень: теоретичні (опис, порівняння, історичний аналіз, моделювання, узагальнення, ідеалізація); емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування, тестування, вивчення продуктів діяльності, експеримент), методи математичної статистики. Методи науково-педагогічних досліджень (за О. Вишневським): методи вивчення науково-теоретичних джерел (конспектування, реферування, анотування, цитування тощо), методи вивчення педагогічного процесу в природних умовах (спостереження, бесіда, анкетування, тестування, інтерв'ювання тощо), методи вивчення педагогічного процесу в спеціально змінених умовах (педагогічний експеримент, перевірка достовірності результатів дослідження), теоретичні методи дослідження (порівняльн-історичний аналіз, індукція, дедукція, моделювання тощо), методи обробки результатів дослідження (якісний та кількісний аналіз).

Тема 2. Педагогічний експеримент.

Етапи педагогічного дослідження: констатувальний, пошуковий (перевірочний), формувальний (творчий, перетворювальний). Етапи педагогічного експерименту.

Змістовий модуль 4. Особистість дитини – об'єкт і суб'єкт виховання та навчання.

Тема 1. Технології особистісно орієнтованого навчання і виховання.

Поняття «особистість», «особистість учня/дитини» в педагогіці. Від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин у педагогіці. Мета і зміст навчання і виховання при особистісно орієнтованому підході.

Змістовий модуль 5. Вимоги щодо особистісних та професійних якостей вчителя.

Тема 1. Сутність професії вчителя.

Виникнення і становлення педагогічної професії. Роль учителя в суспільному розвитку. Функції педагога: навчальна, виховна, розвиваюча, адаптивна, гуманістична. Видатні вчителі минулого та сьогодення. Специфіка педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності: пізнавальний, ціннісно-орієнтаційний, операційно-інструментальний, комунікативний, фізичний, естетичний. Види педагогічної діяльності: виховна, навчальна, діагностична, проектувальна, організаторська, прогностична, інформаційна, стимулююча, оцінно-контрольна, аналітична. Групи педагогічних завдань: аналітико-рефлексивні; конструктивно-прогностичні; організаційно-деятельні; оцінно-інформаційні; корекційно-регулюючі. Компоненти практичної педагогічної діяльності: гностичний, проектувальний, конструктивний, організаторський, комунікативний.

Тема 2. Педагогічна діяльність та її особливості.

Рівні практичної діяльності педагога: репродуктивний, адаптивний, локально-моделюючий, системно-моделюючий. Ієрархія рівней: репродуктивний, концептуальний, продуктивний, інтегративний. Функціональні компоненти педагогічної діяльності: презентативний, інсентивний, діагностуючий та коригуючий. Структура педагогічної діяльності: професійні педагогічні та психологічні знання, уміння, позиції, установки, особистісні особливості. Підсистеми у структурі педагогічної діяльності: практична, адміністративна, організаторська, науково-дослідна, методична. Педагогічна майстерність, педагогічна творчість, новаторство.

Типові рольові позиції педагога. Професійно обумовлені вимоги до особистості вчителя. Професіограма вчителя: якості особистості, психолого-педагогічна підготовка, уміння і навички (конструктивні, організаторські, комунікативні, дослідницькі). Професійна спрямованість особистості педагога: інтерес до професії, педагогічне покликання, професійно-педагогічні наміри і схильності. Педагогічний обов'язок і відповідальність, педагогічний такт, педагогічна справедливість. Компоненти професійно-педагогічної культури. Професійна готовність до педагогічної діяльності: психологічна, психофізіологічна та фізична.

Права та обов'язки педагогічних працівників.

Тема 3. Поняття про педагогічний досвід.

Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки. Різновиди передового педагогічного досвіду: новаторський і дослідницький. Характеристики новаторського педагогічного досвіду: оригінальність, новизна, емпіричний характер практичної діяльності.

Змістовий модуль 6. Сучасна система підготовки вчителя.

Тема 1. Система педагогічної освіти в Україні

Структура освіти України: дошкільна; загальна середня освіта; позашкільна; професійно-технічна; вища; післядипломна; аспірантура; докторантура; самоосвіта. Освітні рівні: початкова загальна освіта; базова загальна середня освіта; повна загальна середня освіта; професійно-технічна освіта; базова вища освіта; повна вища освіта. Освітні ступені: кваліфікований робітник; молодший спеціаліст; бакалавр; магістр. Поняття «професійна підготовка вчителя», мета, завдання, структура педагогічної освіти в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього о	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Педагогіка як наука.												
Тема 1. Педагогіка як наука і навчальна дисципліна.	9	2	2			5	14	2	2			10
Тема 2. Функції педагогічної науки.	2	2					6	2				4
Разом за змістовим модулем 1.	11	4	2			5	20	4	2			14
Змістовий модуль 2. Категорійний апарат педагогіки.												
Тема 1. Основні категорії педагогіки	4	2	2				8	2	2			4
Тема 2. Структура	8	2				5	11	2				9

педагогічної науки												
Разом за змістовим модулем 2	12	4	2			5	19	4	2			13
Змістовий модуль 3. Методологія педагогічної науки.												
Тема 1. Методологія педагогіки.	7	2				5	12	2				10
Тема 2. Педагогічний експеримент	6	2	2			2	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 3.	13	4	2			7	20	4	2			14
Змістовий модуль 4. Особистість дитини – об'єкт і суб'єкт виховання та навчання.												
Тема 1. Технології особистісно орієнтованого навчання і виховання.	11	2	2			5	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 4	11	2	2			5	14	2	2			10
Змістовий модуль 5. Вимоги щодо особистісних та професійних якостей вчителя.												
Тема 1. Сутність професії вчителя.	7	2				5	12	2				10
Тема 2. Педагогічна діяльність та її особливості.	6	2	2			2	8	2				4
Тема 3. Поняття про педагогічний досвід	9	2	2			5	14	2				10
Разом за	22	6	4			12	34	6				24

змістовим модулем 5												
Змістовий модуль 6. Сучасна система підготовки вчителя.												
Тема 1. Система педагогічної освіти в Україні	11	2	2			5	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 6	11	2	2		1	5	14	2	2			10
Усього годин	80	2	14		9	35	121	22	10			91
Модуль 2												
ІНДЗ	10					10	27					27
Усього годин	90	2	14		9	45	148	22	10			118

5. Теми семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Педагогіка як наука і навчальна дисципліна	2
2	Основні категорії педагогіки	2
3.	Методологія педагогіки	4
4.	Технології особистісно орієнтованого навчання і виховання	2
5.	Педагогічна діяльність та її особливості	2
6.	Система педагогічної освіти в Україні	2
	Разом	14

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Педагогіка як наука і навчальна дисципліна	2
2	Основні категорії педагогіки	2
3.	Методологія педагогіки	4
4.	Система педагогічної освіти в Україні	2
	Разом	10

8. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Прочитати «Педагогічну поему» А.С. Макаренка, проаналізувати методи і форми роботи педагога	15
2	Прочитати В.Сухомлинського «Серце віддаю дітям», узагальнити педагогічний досвід педагога	15
3	Вивчити історію розвитку вітчизняної системи освіти, підготувати доповідь про видатного українського педагога	5
Разом		35

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Прочитати «Педагогічну поему» А.С. Макаренка, проаналізувати методи і форми роботи педагога	25
2	Прочитати В. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», узагальнити педагогічний досвід педагога	25
3	Вивчити історію розвитку вітчизняної системи освіти, підготувати доповідь про видатного українського педагога	5
4.	Скласти словник педагогічних термінів	20
Разом		75

9. Індивідуальні завдання

1. Як за В.О. Сухомлинським можна визначити покликання людини до педагогічної професії? Складіть таблицю:

В.О. Сухомлинський радить обирати професію вчителя, якщо ...	В.О. Сухомлинський не радить професію вчителя, якщо ...

(Сухомлинський В.О. 100 порад вчителю. – Порада 1. Що таке покликання до праці вчителя? Як воно формується? / Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 т. – Т. 2. – К.: Вид-во «Рад. шк.», 1976. – 700 с. – С. 419-420.)

2. Проаналізуйте міфи Т.Гордона щодо ідеального вчителя? Як вони впливають на сприйняття образу сучасного вчителя?

(Крупенін А.Л., Крохіна І.М. Ефективний учитель / Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. Посіб. / Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г.

Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с. – С. 20-22.)

3. Дослідити тлумачення дефініцій «педагогіка», «освіта», «навчання», «виховання», «розвиток» особистості в працях:
 - Я.А. Коменського;
 - Й. Гербарта;
 - Ф.А.В. Дістервега;
 - Й. Песталоцці.

4. Дослідити тлумачення поняття «педагогіка», «освіта», «навчання», «виховання», «розвиток» особистості в сучасних підручниках:
 - В.В. Ягупов «Педагогіка»;
 - А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко «Педагогіка»;
 - М.М. Фіцула «Педагогіка»;
 - В.І. Бондар «Дидактика».

5. Підготовка тез на Декаду студентської науки у секцію «Нова українська школа очами студентів».

6. Підготовка есе на тему «Педагогіка як мистецтво»

10. Методи навчання

Лекція, бесіда, мозкова атака, метод мікрОВикладання, реферування та конспектування методичної та педагогічної літератури.

11. Критерії оцінювання студентів з дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності»

Робота на семінарському занятті	
1 бал	фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу.
2 бали	відтворення менше половини навчального матеріалу.
3 бали	демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь;
4 бали	відповідь повна, логічна, обґрунтована;
5 балів	<ul style="list-style-type: none"> • демонстрація глибоких, міцних знань; • аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; • самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; • повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	
Логіка та глибина висвітлення досліджуваної проблеми у сучасній психолого-педагогічній літературі.	0-10 балів
Правильність постановки мети та завдань індивідуального навчально-дослідного завдання, методів, використаних в ході дослідження.	0-5 балів

Відповідність технічного та літературного оформлення роботи вимогам. Відсутність мовних помилок.	0-5 балів
Творчий підхід до висвітлення досліджуваної проблеми, використання додаткових інформаційних ресурсів.	0-5 балів
Відсутність мовних помилок, науковий стиль викладення.	0-5 балів
Максимальна кількість балів	30

12. Засоби оцінювання

Поточне тестування, модульна контрольна робота, оцінка за ІНДЗ, підсумковий письмовий тест.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Сума 100
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	ЗМ 5	ЗМ 6	
10	20	20	10	20	20	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Використанням комп'ютерної техніки, мультимедійного проектора.

15. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій, навчально-методичний комплекс з дисципліни, нормативні документи (Закон України «Про освіту» від 05.09.2018, Концепція Нової української школи).

16. Рекомендована література

Базова:

1. Абакумова И. В., Ермаков П. Н., Рудакова И. А. Смыслоцентризм в педагогике: новое понимание дидактических методов. Ростов н/Д.: Изд-во Ростов. ун-та, 2006. 256 с.
2. Акмеология : учебник / К. А. Абульханова, О. С. Анисимов, В. Г. Асеев и др.; под общ. ред. А. А. Деркача. Междунар. акмеол. ин-т. М: Изд-во РАГС, 2002. 681 с.
3. Бондар В.І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 264 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. К.: Либідь, 2008. 848 с.
5. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика: учебник для вузов. СПб.: Питер, 2001. 304 с.
6. Булатова О.С. Педагогический артистизм: учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. М.: Академия, 2001.
7. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е вид., доопр. і доп. Дрогобич: Коло, 2006. 608 с.
8. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник. К., 2001. 576 с.
9. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 від № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
10. Король В.М., Савченко О.П., Гнезділова К.М., Касярум Н.В. Семінарські заняття з педагогіки: дидактичні матеріали. Видавництво ЧНУ. Черкаси, 2007. 200 с.
11. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. 2-ге вид., перероб.і доп. К.: Знання-Прес, 2004. 445 с.
12. Макаренко А.С. Собрание сочинений в 7-ми т. К., 1953.
13. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. К., 2007. 656 с.
14. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. К.: «Шкільний світ», 2001. 16 с.
15. Педагогика: большая современ. энцикл. / авт.-сост. Е. С. Рапацевич. Минск: Современ. слово, 2005. 720 с.
16. Педагогічна майстерність: підручник І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Вища шк., 2004. 422 с.

17. Педагогічна майстерність: хрестоматія: навч. посіб. / упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; за ред. І.А. Зязюна. К.: Вища шк., 2006. 606 с.
18. Подласый И.П. Педагогика. 100 вопросов – 100 ответов: Учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений. М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. 368 с.
19. Практикум з педагогіки: навчальний посібник: видання 3-тє, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А. Дубасенюк. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 482 с.
20. Про вищу освіту: Закон України від 09.08.2019 № 2745-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
21. Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05. 1999 № 651-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 28. – Ст. 230.
22. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. К.: Радянська школа, 1976.
23. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.
24. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод.посіб. К.: Вища шк., 2002. 215 с.
25. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. К., 1983.
26. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч.посібник. К.: Либідь, 2003. 560 с.
27. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 358 с.

Допоміжна:

28. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів: К.: Видавничий центр "Академія", 2001.
29. Галузяк В.М., Сметанский М.І., Шахов В.І. Педагогіка: Навч. посібник. – 2-е вид., випр. і доп. Вінниця: "Книга-Вега", 2003. 416 с.
30. Державна національна програма "Освіта" (Україна, XXI ст.).
31. Державна програма "Вчитель" // Освіта України, 2002, № 27.
32. Дидактика современной школы: Пособие для учителей / Под ред. В.О.Онищука. К.: Рад. школа, 1987.
33. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації. Практикум. К.: Знання-Прес, 2003.
34. Лихачев Б.Т. Педагогика. Курс лекций. Учебное пособие... - М.: Прометей, 1996.
35. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: "Екс Об", 1999.
36. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад.: А.І.Кузьмінський,

В.Л.Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003.

37. Сурмі Ю. Кінець епохи «старанних відмінників» // Синергія. 2001. №2-3 (3-4).

38. Терентьєва Н.О. Від педагога-майстра до педагога-науковця // Вісн. Черкаського університету. Серія педагогічні науки. 2003. Вип. 45. С. 52-57.

